

PETZ DÁVID

**A KÍNAI NÉPKÖZTÁRSASÁG
KÜLKERESKEDELMI KITETTSÉGE
*I. RÉSZ***

FOREIGN TRADE EXPOSURE
OF THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA
PART I

Összefoglalás: Először a koronavírus-járvány, majd pedig az orosz–ukrán háború miatt váltak egyre intenzívebb párbeszéd témájává a külkereskedelmi dependenciák. Kína mint a világ legnagyobb kereskedőnemzete, egyben a globális gyártókapacitások megközelítőleg egyharmadával rendelkező állama, meghatározó szereplője a nemzetközi termelésnek és áruáramlásnak. Kevesebb szó esik viszont arról, hogy mit kell Kínának külföldről beszereznie. A kétrészes elemzés célja, hogy megvizsgálja a kínai import szerkezetét, beazonosítsa annak tíz legnagyobb értékű áruosztályát, majd azokat egyesével megvizsgálja, külön figyelmet szánva a geopolitikai implikációkra. Az első rész az általános áttekintés után a kínai félvezető-, illetve kőolajimportot veszi górcső alá.

Kulcsszavak: Kína, import, geopolitika, diverzifikáció

Summary: *Foreign trade dependencies have become a subject of increasingly intense dialogue, first because of the coronavirus epidemic, and then because of the Russian-Ukrainian war. China, as the world's largest trading nation and the country with roughly one third of global manufacturing capacity, is a major player in international production and trade flows. But less is said about what China needs to source from abroad. The aim of this two-part paper is to examine the structure of Chinese imports, identify the 10 most valuable categories of goods, and then examine them one by one, with a particular focus on the geopolitical implications. After a general overview, the first part of the analysis introduces the Chinese semiconductor and petroleum imports.*

Keywords: *China, import, geopolitics, diversification*

Bevezetés

Az elmúlt három évben két drasztikus sokkhatás is érte a világgazdaságot: 2020-ban a koronavírus-járvány, majd 2022-ben az orosz–ukrán háború. A két sokkhatás eltérő jellegű volt, viszont mindkettő rávilágított arra, hogy a kétségkívül számtalan előnnyel járó globalizáció olyan gazdasági dependenciákat eredményezett, amelyek egy krízis esetében komoly sebezhetőségként, kiszolgáltatottságként jelentkeznek a gazdaságilag függő államok, akár régiók térfelén.

A Kínai Népköztársaság 2014-ben lett a világ legnagyobb kereskedőnemzete, és vált számos ország, illetve blokk legfontosabb, vagy egyik legmeghatározóbb kereskedelmi partnerévé. A számok és a közelmúlt világgazdasági sokkjainak tükrében, illetve az egyre erősödő geopolitikai feszültségek mellett viszont nem meglepő, hogy az országok kitettsége a kínai gazdaságnak és a kialakult aszimmetrikus dependenciák egyre nagyobb figyelmet kapnak.

Kevesebb szó esik viszont az érme másik oldaláról: mit kell Kínának külföldről beszereznie? A Kínai Népköztársaság jelenleg a világ második legnagyobb importőre az Egyesült Államok után, és kiemelendő, hogy a kínai gazdaságpolitika éveken keresztül deklarált fontos célkitűzései közé tartozik az import növelése, illetve a belső fogyasztás serkentése. Jelen kétrészes elemzés célja, hogy megvizsgálja Kína importjának szerkezetét, bemutassa annak legmeghatározóbb áruosztályait és beazonosítsa Kína legfontosabb beszállítóit, így megválaszolva a fenti kérdést.

Módszertan

A kutatás elkészítéséhez szükséges külkereskedelmi statisztikákat főszabály szerint a Kínai Vámhivatal (*General Administration of Customs China, GACC*) kereshető adatbázisából gyűjtöttem össze. Az elemzésben a kínai import áruosztályokra történő bontását a Vámügyi Világszervezet (*World Customs Organization, WCO*) által vezetett Harmonizált Áruleíró és Kódrendszer (*Harmonised System, HS*) azonosítóinak használatával végeztem, azon belül a négy számjegyű szintig (HS4) vizsgálva az egyes termékcsoportokat.

Az elemzés célszerűségi és terjedelmi okokból a „top 10” elvét alkalmazza, vagyis beazonosítja a kínai importon belül a 10 legnagyobb értéket kitevő áruosztályt, majd pedig minden egyes ilyen csoporton belül összegyűjti a 10 legnagyobb beszállítóországot, az összértékből való részesedést is feltüntetve. Az elemzés a legrészletesebben azokat az áruosztályokat mutatja be, amelyek stratégiai jelentőséggel bírnak, illetve amelyek esetében az alternatív lehetőségek megteremtése kiemelkedő nehézséggel, költséggel vagy akár geopolitikai konfrontációval jár(na) a Kínai Népköztársaság számára.

Kína importjának szerkezete

A kínai import értéke **2022-ben** 2,716 billió dollárt tett ki, így 1,2 százalékos növekedést produkált a 2021-es 2,684 billió dollárhoz képest. Az adatok vizsgálata során 2019-ig nyúltam vissza, mivel az volt az említett két sokkhatás előtti utolsó „rendes” éve a világgazdaságnak, így egyfajta referenciaértékként használható. A GACC januárban publikált adatai lehetővé tették a teljes 2022-es év külkereskedelmének vizsgálatát. A Kínai Népköztársaság importján belül az elmúlt négy évre visszamenőleg a 10 legnagyobb tételt alkotó áruosztályt, és azok értékét az alábbi táblázat szemlélteti.

A fenti adatok alapján kijelenthető, hogy az elmúlt négy évben általánosságban a növekedés tendenciája volt meghatározó a kínai behozatalban, kivéve 2020-ban, ami a koronavírus-járvány okozta termelési leállásoknak és keresletcsökkenésnek tudható be. Érdekes tény viszont, hogy 2020-ban az import teljes értéke a 2019-es évhez képest kb. 25 milliárd dollárral csökkent, viszont nem minden egyes áruosztály tekintetében. Arányaiban a legnagyobb esést a kőolaj és az arany esetében láthatjuk, de például jelentős növekedés figyelhető meg az integrált áramkörök importjában. A 2020-as évhez képest 2021-re minden áruosztály esetében nőtt a termékcsoportok behozatala, így a teljes import is 629 milliárd dollárral bővült. Ehhez képest a 2022-es év már izgalmas átalakulásokat is hozott: előrébb lépett a rangsorban az arany és a szójabab, míg hátrébb sorolódott a mobiltelefonok és a számítógépek behozatalának összege.

1. ábra

A tíz legnagyobb értékű áruosztály a Kínai Népköztársaság importjában
2019–2022 között.

HS 4 kód	Áruosztály neve	Import értéke (milliárd USD)			
		2019	2020	2021	2022
-	Összes	2079,3	2055,6	2684,4	2716,5
8542	Elektronikus integrált áramkörök	306,4	350,8	433,7	416,5
2709	Nyers kőolaj és bitumenes ásványokból előállított nyersolaj	242,4	178,5	258,5	365,5
2601	Vasérc és dúsított érc, beleértve a pörkölt piritet is	101,3	118,9	182,6	128,1
2711	Főlgáz és gáz-halmazállapotú más szénhidrogén	53,0	42,1	69,9	90,1
8703	Gépkocsi és más gépjármű, elsősorban személyszállításra tervezett	47,1	44,9	52,9	52,3
8517	Távbeszélő készülékek, beleértve a mobiltelefon-hálózatokhoz vagy más vezeték nélküli hálózatokhoz való készülékeket	42,6	43,5	55,6	23,5
1201	Szójabab, törve is	35,3	39,5	53,5	61,2
2603	Rézérc, dúsított is	33,9	34,3	56,8	56,3
8471	Automatikus adatfeldolgozó gép és egységei	30,5	33,9	41,4	34,5
7108	Arany, beleértve a platinával bevont aranyat is	43,9	11,4	43,7	76,6

Forrás: saját szerkesztés a GACC adatai alapján.

A vizsgált „top 10” áruosztály esetében továbbá megállapítható, hogy azok összesített aránya a teljes importon belül az elmúlt négy év során egy viszonylag stabil tartományban (43–46 százalék) mozgott, ezzel a teljes kínai import közel felét kitevé.

Integrált áramkörök

A mindennapokban leginkább csak chipként emlegetett integrált áramkörök egyértelműen toronymagasan vezették a rangsort a vizsgált négy év során. Az integrált áramkörök mellett, hogy a legnagyobb tételt teszik ki a kínai importon belül, egyértelműen

kiemelkedő stratégiai jelentőséggel bírnak: nemcsak az élvonalba tartozó *high-tech*, hanem napjainkban már lényegében minden elektronikai termék mikrochipekkel működik. Az integrált áramkörök továbbá **kettős felhasználású termékek**, vagyis civil és katonai célokra egyaránt szolgálhatnak. A technológiai fejlődés miatt – ideértve mind a civil, mind a katonai szférát – a félvezetők jelentősége a jövőben csakis nőni fog. Jelen árucsoport a harmadik kritériumnak is eleget tesz, miszerint a termékek beszerzése már geopolitikai feszültséggel is át van szöve, az alternatív beszerzési lehetőségek rendkívül magas költséggel járnak, és azok kialakítása sem mentes a (nagyhatalmi) súrlódásoktól. A Kínai Népköztársaságot integrált áramkörökkel az alábbi országok látták el legnagyobb értékben.

2. ábra

A Kínai Népköztársaság 10 legnagyobb félvezető-importőre (milliárd USD).

Év	2019		2020		2021		2022	
Rangsor	Ország	Érték	Ország	Érték	Ország	Érték	Ország	Érték
1.	Tajvan	99,3	Tajvan	124	Tajvan	155,2	Tajvan	159
2.	Dél-Korea	63,5	Dél-Korea	68,8	Dél-Korea	88,3	Dél-Korea	84,6
3.	Malajzia	30,7	Malajzia	30,4	Malajzia	33,7	Malajzia	29,6
4.	Japán	17,3	Vietnám	20,3	Japán	22,3	Japán	20,1
5.	USA	13,6	Japán	18,3	Vietnám	18,6	Vietnám	16,3
6.	Vietnám	13,3	USA	14,2	USA	15,7	USA	12,2
7.	Szingapúr	6,9	Fülöp-szigetek	7,1	Fülöp-szigetek	8,6	Fülöp-szigetek	9
8.	Fülöp-szigetek	6,8	Szingapúr	6,6	Írország	7,8	Thaiföld	7,6
9.	Írország	5,4	Írország	6,4	Szingapúr	7,3	Szingapúr	7,1
10.	Thaiföld	3,9	Thaiföld	4,5	Thaiföld	6,6	Írország	7

Forrás: saját szerkesztés a GACC adatai alapján.

A Kínai Népköztársaság két legfontosabb ellátója Tajvan és Dél-Korea: a két ország részesedése a kínai mikrochipimportból már 2019-ben is 53 százalék volt, és ez 2022-re 58 százalékra emelkedett. Az elmúlt négy évben Tajvan 60 milliárd USD-vel, Dél-Korea pedig 21 milliárd USD-vel tudta növelni félvezetőexportját Kínába. Érdeemes még kiemelni a 30 milliárd USD éves behozatalt biztosító Malajziát, de a kétszámjegyű importot biztosító országok között van 2019 óta Japán, az USA és Vietnám is. Ha a top 10 közé nem is került be, de megemlítendő még Izrael, Németország és Mexikó, amelyek változó sorrendben, de rendületlenül tartják a következő három helyet a rangsorban évi 1–3 milliárd USD értékű importrészesedéssel.

A fenti adatokat naivitás lenne nem megvizsgálni egy esetleges szankciós csomaggal szembeni rezisztencia szempontjából is. A kis- és közepes országokra jellemző, hogy hintapolitikával vagy „el nem köteleződéssel” próbálják bővíteni mozgásterüket a nagyhatalmak között, és ez kifejezetten jellemző napjainkban a délkelet-ázsiai térségben. Ezt a tényezőt figyelembe véve is kijelenthető viszont az, hogy a Kínát integrált áramkörökkel ellátó országok nagy része az USA szövetségese (kifejezetten igaz Japánra és Dél-Koreára), vagy pedig informálisan, *low-profile* módon állnak közelebb az amerikai/nyugati szövetségi körhöz, mint Kínához.

A legizgalmasabb ezek közül Tajvan esete. Az Egyesült Államok az 1979-es *Taiwan Relations Act* alapján stratégiai kértértelműséget tart fenn a *de facto* szigetország kapcsán, viszont ezt túllépő vállalatokra vonatkozó [nyilatkozatok](#) is elhangzottak tavaly Joe Biden amerikai elnöktől. A kínai-amerikai kapcsolatok egyik forró pontja volt Nancy Pelosi (korábbi) amerikai házelnök látogatása Tajvanon 2022 augusztusában, amelyre a Kínai Népköztársaság gazdasági szankciókkal, diplomáciai tiltakozással és soha nem látott katonai erődemonstrációval válaszolt. Az eseményekre több kutatóintézet és elemző azóta a „negyedik Tajvan-szoros válságként” [hivatkozik](#). A látogatás a kínai-amerikai viszony további romlásához vezetett, és Kína [nyolc területen](#) felfüggesztette az USA-val folytatott együttműködési mechanizmusait.

A 2022 novemberében Indonéziában megrendezett G20-csúcstalálkozón személyesen is egyeztetett Joe Biden és Hszi Csin-ping (Xi Jinping), amelyet számos sajtóorgánium és az érintett külügyi tárca diplomáciai sikerként interpretáltak, ám a kínai-amerikai relációban érdemi áttörést, megfogható eredményt [nem ért el](#) a két vezető találkozója. A párbeszéd fenntartását célzó, idén februárra Kínába tervezett amerikai külügyminiszteri látogatás pedig egy USA felett áthaladó kínai „kémléggömbre” való [hivatkozással került elhalasztásra](#).

A Tajvan körüli fokozódó geopolitikai feszültség, a szomszédunkban zajló háború, és az elmúlt évben bevezetett számos szankciós rezsim tükrében nem meglepő, hogy a döntéshozókon és a szakértőkön túl már a közvéleményt is foglalkoztatja az, hogy mikor következhet be egy katonai invázió Tajvan esetében, illetve arra milyen választ adnának a nyugati országok.

Az elmúlt év tapasztalataiból kiindulva a gazdasági lépéseket a kínai importfüggőségek alapoznák meg. A külkereskedelmi adatok alátámasztják, hogy az integrált áramkörök egy olyan áruosztályt jelentenek, amelyek esetében az import elvágása komoly gazdasági hátrányt eredményezne Kína számára. A 2. ábra adatait megvizsgálva arra juthatunk, hogy amennyiben csak Tajvan, Dél-Korea, Japán és az USA függeszti fel a félvezetők exportját Kínába, az 61,5 százalékos kiesést eredményezne. Viszont ha ehhez hozzáadjuk az ukrajnai háború során aktív szankciós politikát alkalmazó G7-országokat, az EU- és NATO-tagállamokat, illetve az orosz invázió kapcsán szintén [szankciókat bevezető](#) Szingapúrt, ez a szám eléri a 72 százalékot.

A Kínai Népköztársaság viszont ezzel a függőségével tökéletesen tisztában van, és a különböző hazai chipgyártást ösztönző programokat, gazdaságpolitikai stratégiákat már közel egy évtizeddel ezelőtt meg is fogalmazták. A kínai gazdaság modern, *high-tech* célkitűzéseinek egyik alapidokumentuma a *Made in China 2025* elnevezésű gazdasági stratégia, ami már 2015-ben [célul tűzte ki](#), hogy a kínai chipgyártás 2025-re képes legyen kielégíteni a hazai szükségletek 70 százalékát, 2030-ra pedig a kínai félvezetőipar érje utol a világ technológiai élvonalát. Ezt megelőzően, még 2014-ben a kínai Államtanács [bejelentette](#) *National Guideline for the Development and Promotion of the IC Industry* nevű programját, ami felvázolta egy félvezetői

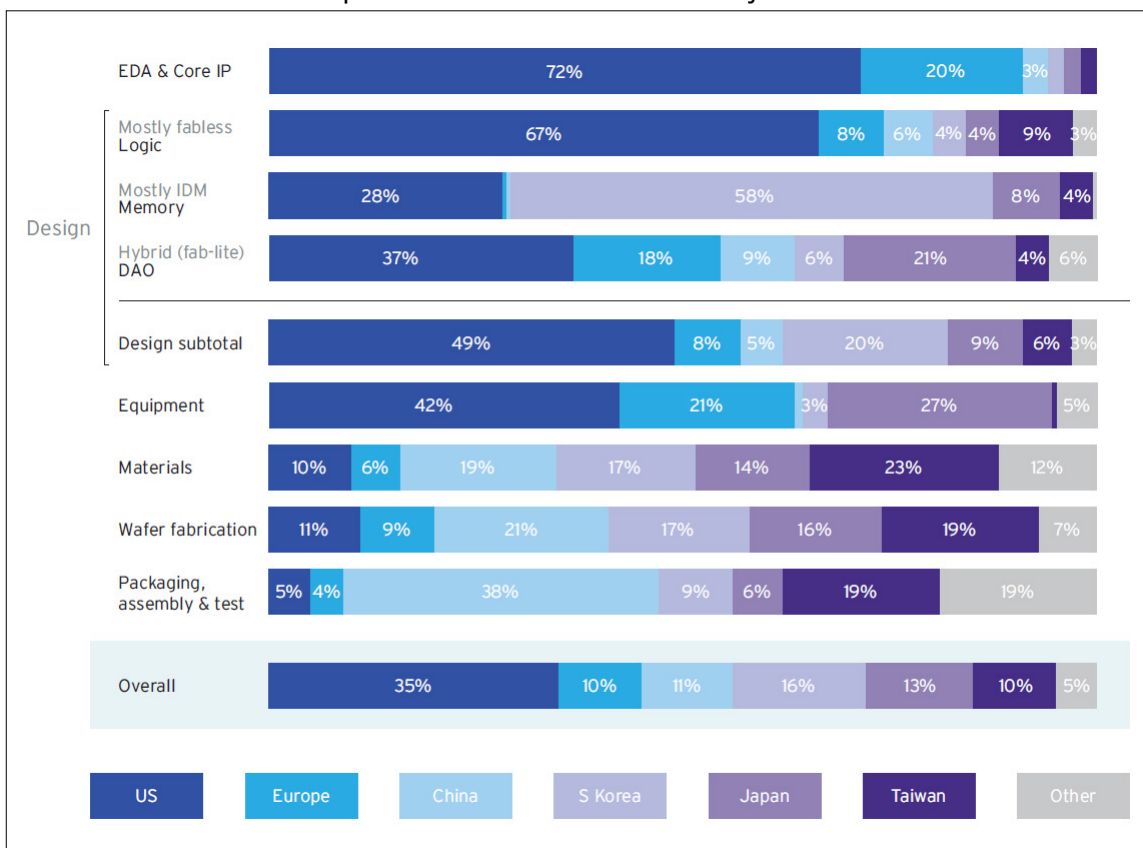
iparágért felelős, magas pozíciójú tisztviselőkből álló munkacsoport felállítását; egy nemzeti befektetési alap létrehozását az iparág támogatására, illetve különböző pénzügyi eszközökkel való segítségnyújtást a szektornak.

Az első alap¹ 2014-ben létre is jött, és a szektor fejlesztésére kb. 21 milliárd USD értékű összeget mozgósított. Ezt követően 2019-ben létrejött egy második *Big Fund*, ami már 35 milliárd USD tőkét tudott biztosítani. A Bruegel Intézet [tanulmánya szerint](#) legalább 15 helyi kormányzat is létrehozott további alapokat, amelyek minimum 25 milliárd USD értékű befektetést tudtak eszközölni a szektorban. Az elemzés szerint 2014 és 2020 között a különböző alapok 150 milliárd dollárt tudtak becsatornázni a kínai félvezetőiparba, további 50 milliárd USD-t pedig állami támogatások, adókedvezmények és kedvezményes kamatok formájában kaptak a szektor szereplői. Összességében elmondható, hogy világszinten Kínában részesül a chipgyártás a legnagyobb támogatásban.

Az elmúlt közel egy évtized viszont vegyes eredményeket hozott a kínai chipgyártásban. A félvezetőipar [ellátási láncának állomásai](#) mentén a kínai vállalatok részesedése az alábbiak szerint alakult 2021-re az amerikai Semiconductor Industry Association 2022 novemberében megjelent [iparági jelentése](#) alapján.

3. ábra

A félvezetőszektor felépítése termelési fázis és földrajzi bontás szerint 2021-ben.

Forrás: Semiconductor Industry Association.

1 National Integrated Circuit Industry Investment Fund (国家集成电路产业投资基金), vagy röviden csak Big Fund (大基金).

A sávdíagram részletesen bemutatja, hogy a félvezetőgyártás fázisain belül Kína milyen részesedést tudott kivívni a globális piacon. A chipkek tervezéséhez szükséges szoftverek és szellemi tulajdonjogok (*EDA and core IP*) területén megkérdőjelezhetetlen fölényt képviselnek az amerikai és európai szereplők. A gyártáshoz szükséges eszközök (*equipment*) kategóriáján belül ugyanezen szereplők Japánnal kiegészülve bírnak hatalmas dominanciával. A chipkek előállításnak első fázisa, a tervezés (*design*) kapcsán szintén jelentős lemaradásban van Kína, mindössze 5 százalékos részesedéssel. A második fázist jelentő gyártás (*fabrication*) kategóriában már sokkal tagoltabb képet látunk, és Kína is jelentős arányt képvisel: a gyártáshoz szükséges anyagok (*materials*) második legnagyobb szereplője Tajvan után 19 százalékkal, az ún. szilícium ostyák (*wafer*) előállításában pedig a legmagasabb részesedéssel bíró ország 21 százalékkal. A folyamat utolsó fázisát alkotó csomagolás, összeállítás és tesztelés (*packaging, assembly & testing*) egységen belül pedig 38 százalékos arányával Kína globálisan a legnagyobb szereplőnek tekinthető. Külkereskedelmi adatok alapján szintén megjegyzendő tény, hogy a félvezetők a kínai kivitel egyik legnagyobb tételévé is váltak: amíg Kína 2010-ben 30 milliárd USD értékben exportált chipkeket, ez az összeg 2022-re 155 milliárd USD-re **ugrott**.

Összességében megállapítható, hogy a Kínai Népköztársaság a félvezetőgyártás második és harmadik fázisában tudott érdemi eredményeket elérni globális összehasonlításban, illetve jelentősen növelte a félvezetőexportját is. Viszont a legnagyobb hozzáadott értéket képviselő első fázis, a tervezés kapcsán jelentős hátrányban van; a chipkek előállításához szükséges szoftverek és hardverek esetében magas az amerikai, európai (holland) és japán szereplők iránti kitettség; a számokat vizsgálva pedig látható, hogy közel háromszor annyi chipet importál Kína, mint amennyit exportál.

A tagadhatatlanul fejlődő kínai félvezetőipar folyamatait szorosan nyomon követi az Egyesült Államok is. A jelenleg legfejlettebb 3 nanométeres chipkek gyártását 2022 júniusában **kezdte meg a Samsung**, első alkalommal megelőzve a tajvani TSMC-t. Az újabb áttörést jelentő 2 nanométeres chipkek gyártását az Intel 2024-ben, a Samsung és a TSMC **2025-ben tervezik** megkezdeni. Sajtóértesülések **alapján** Kína legnagyobb chipgyártója, az SMIC 2022-ben képes volt a 14 nanométeres chipkek tömeggyártására, illetve tavaly a 7 nanométert is **elérték** – ennek esetében viszont a tömeggyártás lehetősége még nem merült fel. Azt láthatjuk, hogy Kína képes a nem élvonalbeli, ún. *lagging edge* chipkek gyártására, ám a legújabb *leading edge* chipkére még nem. Az Egyesült Államok jelenlegi fő célkitűzése pedig az, hogy az utóbbiak elérését ellehetetlenítse, vagy legalább jelentősen lassítsa a Kínai Népköztársaság számára.

A USA pozíciójának erősítése, illetve Kína visszatartása végett már konkrét lépéseket is tett anélkül, hogy Tajvan körül bármilyen fegyveres konfliktus kirobbant volna. Az amerikai adminisztráció 2022 márciusában kezdte meg a „Chip 4 alliance” nevet viselő, Japánt, Dél-Koreát és Tajvant tömörítő **szövetség létrehozását**, továbbá a 2022 augusztusában **bejelentett** CHIPS and Science Act 52,7 milliárd USD-vel támogatja az amerikai félvezetőipart. Ezt követően az amerikai vezetés 2022 szeptemberében **megtiltotta** az Nvidia A100 és H100 típusú chipjeinek kínai exportját, októberben pedig az kereskedelmi minisztériumhoz tartozó *Bureau of Industry and Security* (BIS) pedig nemzetbiztonsági okokra hivatkozva **tovább szigorította** a chipkek kínai exportját, az érintett kínai szereplőket felsoroló ún. *entity list* pedig **rendszeresen frissül**. Megemlítendő még, hogy az USA a chipgyártáshoz szükséges eszközökben betöltött jelentős szerepe miatt Japánnal és Hollandiával is **tárgyal** közös exporttilalmi fellépés ügyében.

A fenti lépéseket természetesen a Kínai Népköztársaság **elítélte** a nemzetközi kereskedelem szabályainak megsértése okán, illetve az a **narratíva** is erősödni kezdett, miszerint ezek az intézkedések csak lökést fognak adni a kínai hazai félvezetőiparnak. Értékelésem szerint viszont az amerikai lépések által okozott nehézségek megfogható jele, hogy a Kínai Népköztársaság tavaly decemberben a **WTO-hoz fordult** az ügyben.

Nyers kőolaj és ásványi nyersolaj

A nyers kőolaj és ásványi nyersolaj (továbbiakban: kőolaj) jópár éve töretlenül birto kolja a második legnagyobb értékű áruosztály címet a kínai behozatalban. Kína hatalmas energiaéhséggel rendelkezik, az Egyesült Államok után a világ **második legnagyobb** kőolajfogyasztója, 2021-ben az ország éves fogyasztása **elérte** a 718 millió tonnát. Bár Kína maga is **globálisan meghatározó** kőolaj-kitermelő, megközelítőleg háromszor annyi olajat fogyaszt naponta, mint amennyinek a kitermelésére képes. Ennek fényében igényének kétharmadát, vagyis **éves szinten** több mint 500 millió tonnát, másképpen kifejezve **napi** kb. 10 millió hordót importból kell fedeznie. Ezt a hatalmas mennyiséget legnagyobb értékben Kína az alábbi országoktól szerezte be.

4. ábra

Kína tíz legfontosabb kőolajimportőre 2019 és 2022 között (milliárd USD).

Év	2019		2020		2021		2022	
	Ország	Érték	Ország	Érték	Ország	Érték	Ország	Érték
1.	Szaúd-Arábia	40,2	Szaúd-Arábia	28,1	Szaúd-Arábia	43,5	Szaúd-Arábia	65,0
2.	Oroszország	37,4	Oroszország	27,7	Oroszország	40,5	Oroszország	58,4
3.	Irak	23,9	Irak	19,2	Irak	26,5	Irak	39,1
4.	Angola	23,2	Brazília	14,3	Omán	22,5	UAE	32,2
5.	Brazília	19,2	Angola	14,2	Angola	20	Omán	29,2
6.	Omán	16,6	Omán	12,9	UAE	16,4	Kuvait	24,6
7.	Kuvait	10,8	UAE	9,9	Brazília	15,5	Angola	22,6
8.	UAE	7,5	Kuvait	9	Kuvait	15,3	Malajzia	21,7
9.	Irán	7	USA	6,4	Malajzia	9	Brazília	18,6
10.	UK	6,4	Norvégia	4,4	Norvégia	6,8	Katar	5,8

Forrás: saját szerkesztés a GACC adatai alapján.

A kőolaj esetében kijelenthető, hogy az első 3 helyet Szaúd-Arábia, Oroszország és Irak foglalja el már négy éve, és csak ez a három ország az éves import 42–44 százalékát biztosítja. A 4–8. helyen lényegében ugyanazt az öt államot láthatjuk, viszont azok sorrendje minden évben más. Közülük kiemelendő az Egyesült Arab Emírátsok (UAE), ami négy év leforgása alatt több mint négyszeresére emelte olajexportját Kínába. Mindenképp megemlítendő Malajzia is, ami a 2019-es 12. helyről 2022-ra a 8. helyre küzdött fel magát, exportját szintén megnégyszerezve. A legszembetűnőbb visszaesés Irán esetében látható: 2022-ben a 28. helyre esett vissza 560 millió USD értékű importrészesedéssel. A lista végén fel-feltűnedeznek a nyugati szövetségi rendszerhez tartozó államok is, de 2022-ben már egyikük sem került be a top 10-be. A 11–21. helyezettek között viszont megtaláljuk az Egyesült Államokat, Norvégiát, Kanadát, az Egyesült Királyságot és Ausztráliát. Ezen országok viszont együttesen is csak az import 4,5 százalékát biztosítják Kína számára.

A nyers kőolaj hozzáadott érték szempontjából egy lapon sem említhető a félvezetőkkel, viszont mivel energiahordozóról beszélünk, elengedhetetlen a gazdaság működtetéséhez. A nyersolaj kapcsán továbbá van három olyan szempont, amelyet mindenképpen meg kell említeni: szállítás, tárolás és finomítás. Ezen feladatok elvégzése mind speciális infrastruktúrát igényel, amely Kínában jelenleg az alábbi fejlettséggel bír.

5. ábra

A Kínai Népköztársaság olajipari infrastruktúrája.

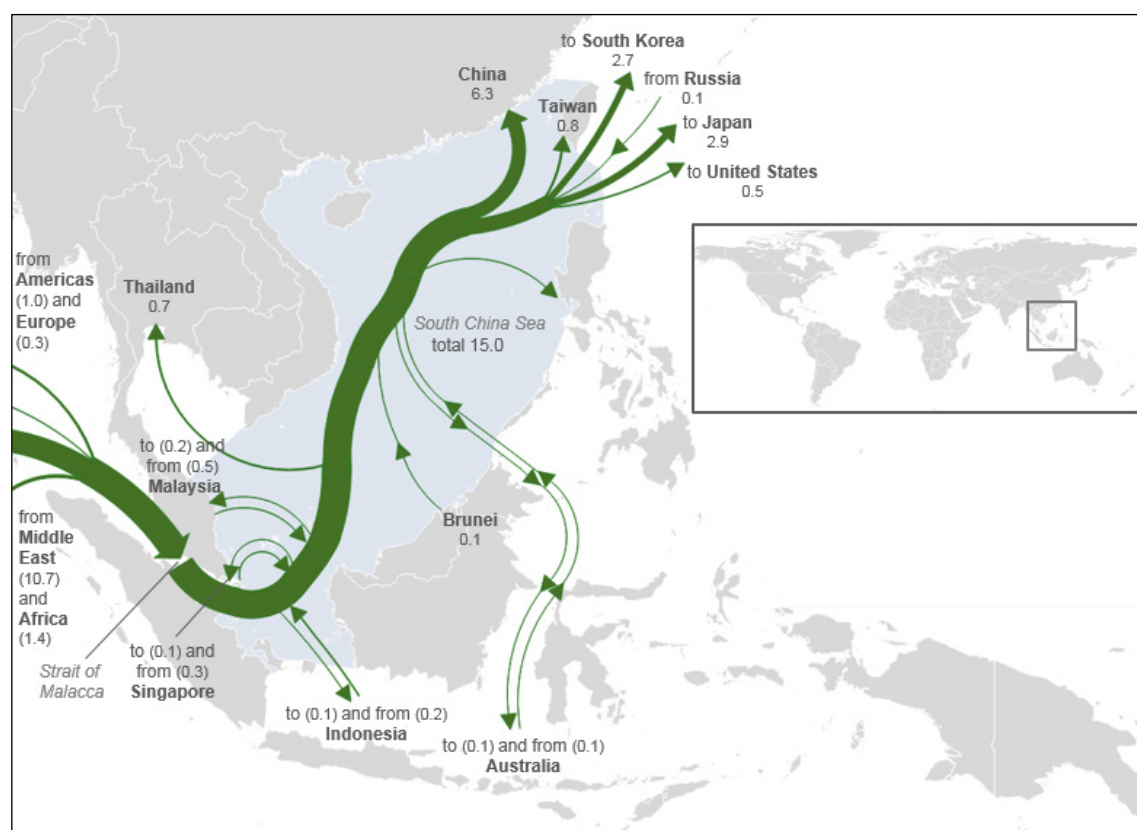
Forrás: S&P Global

A Kínai Népköztársaságba csővezetéken keresztül három irányból érkezik kőolaj. A legnagyobb kapacitású útvonal a Kelet-Szibéria–Csendes-óceán vezeték (ESPO), amelynek Kínába irányuló éves kapacitása az S&P Global [tanulmánya](#) alapján évi 35 millió tonna. Kína továbbá Kazahsztánból tud évente 20 millió tonna kőolajhoz jutni az Atasu–Alashankou vonalon keresztül. Ennél kicsivel nagyobb, évi 22 millió tonnányi

tranzitra képes a Mianmar–Kína közötti vezeték. Utóbbi kapcsán megemlítendő, hogy maga Mianmar nem rendelkezik kínai mércével jelentős kőolajkészletekkel, viszont a vezeték Mianmarban egy olajkikötőtől indul, amely egyben mélytengeri kikötő is. Hasonló logika mentén működne egyébként a Pakisztán–Kína-**vezeték koncepciója** is. A vezetékes kapacitás összesen a kínai kőolajimport kb. 15 százalékát tudja lefedni, így a behozatal túlnyomó része tengeri útvonalakon keresztül érkezik Kínába, hiszen a legnagyobb ellátókkal, az Öböl-menti országokkal nincs csővezetékes összeköttetése. Földrajzi kényszerűségek miatt a tankerhajóknak pedig lényegében egy útvonaluk van, amelyen keresztül Kínát, illetve a többi kelet-ázsiai importőrt el tudják érni.

6. ábra

Tengeri kőolajszállítási útvonalak és azok forgalma (millió hordó/nap) a kelet-ázsiai térség irányába 2016-ban.

Forrás: U.S. Energy Information Administration

Figyelembe kell venni, hogy a térkép a 2016-os statisztikákat tünteti fel – ekkor naponta 16 millió hordó olaj haladt át a Malaka-szoroson. Az arányokat tekintve viszont az ábra továbbra is helytálló, illetve ami még fontosabb, hogy jól ábrázolja az útvonal sebezhetőségét. A Malaka-szoroson halad át a kínai külkereskedelem **jelentős része**, ideértve az ország kőolajimportjának 80 százalékát. A tengeri fojtópontot követően a tankerek a vitatott Dél-kínai-tengeren haladnak át, és jelentős részük a már említett, feszültségektől nem mentes Tajvani-szoroson is keresztül, hogy elérjék a Kína keleti partvidékén összpontosuló kikötőket is (lásd 5. ábra).

Miután a kőolaj megérkezik, azt tárolni, illetve finomítani kell. Ilyen szempontból Kína jól ellátott: a Baker Institute részletes [open-source adatbázisa](#) alapján 790 millió hordó nyersolaj, és 360 millió hordó finomított termék tárolására van kapacitása az országnak, emellett a hivatalos számok [szerint](#) napi 17 millió hordónyi kőolaj finomítására képes, amely a világon a második legnagyobb képesség az amerikai után.

A kőolaj-ellátottság esetében nem beszélhetünk olyan kitettségről a nyugati szövetségi rendszer irányában, mint a félvezetőknél, továbbá Kína tárolási és finomítási kapacitásai is bőségesek. A mindössze 15 százalékot kitevő vezetékes ellátás következtében viszont komoly problémaként jelentkezik, hogy az import 80 százaléka egy tengeri fojtóponton, a Malaka-szoroson, majd egyéb vitatott vizeken át érkezik Kínába, amit egy esetleges blokádnak tud bénítani.

Konklúzió

Az integrált áramkörök kapcsán megállapítható, hogy Kína az élvonalbeli chipgyártásban, illetve a folyamat legmagasabb hozzáadott értékű fázisaiban számottevő lemaradásban és kiszolgáltatottságban van az amerikai, tajvani, európai, japán és dél-koreai szereplőktől. Tekintettel az elmúlt kilenc év kínai fejlesztési programjainak eredményeire, értékelésem szerint a Kínai Népköztársaság sem rövid, sem középtávon nem fogja tudni beérni a világ technológiai élvonalát a *leading* chipekből, főleg, ha az amerikai fellépés még összetettebbé válik. Figyelemmel a fokozódó geopolitikai feszültségekre, a *lagging* chipekből is nagyobb gyártókapacitásra lesz szüksége Kínának. A tajvani importrészesedés láthatóan roppant magas, emellett a gyártáshoz szükséges szoftverek és hardverek kapcsán is számottevő nyugati kitettségről beszélhetünk. Másképpen megfogalmazva, Tajvant nagy eséllyel még legalább 5–10 éven keresztül védeni tudja a „szilíciumpajzs”. Ezen logika mentén az integrált áramkörökből jelentős készletek felhalmozása egy esetleges tajvani invázió előkészítésének jeleként is szolgálhat, és érdemes ilyen szempontból a kínai exporttilalmakat is figyelemmel kíséreni.

Kína kőolajszükségletének kétharmadát importból fedezi, az ország igényeihez mérten viszont csővezetékes infrastruktúrája fejletlen. A tengeri szállítási útvonalak jelentik Kína számára a legnagyobb sebezhetőséget, az ún. [Malaka-dilemmával](#) pedig a kínai döntéshozók is tisztában vannak, hiszen egy blokádnak a szorosban a teljes kínai kőolajimport kb. 80 százalékát lenne képes elvágni. A Kínai Népköztársaság így a vezetékes kapacitásainak növelésével, illetve a tengeri útvonalak lerövidítésével tudja csökkenteni ezen kitettségét. A kőolaj speciális infrastrukturális igénye miatt viszont az importforrások szerkezetében érdemi változás szintén csak hosszú távon várható. A fenti logikából is következhet, illetve a kínai kőolajkészletek kiugró növelése is egy esetleges katonai konfliktusra való felkészülés indikátora lehet.

KKI ELEMZÉS

A Külügyi és Külgazdasági Intézet időszaki kiadványa

Kiadó:

© A Külügyi és Külgazdasági Intézet, 2023.

Szerző:

PETZ DÁVID

Lektorálta:

BARANYI TAMÁS PÉTER

Nyelvi lektor: T-Kontakt Kft. | Tördelés: Lévárt Tamás

Jelen elemzés és annak következtetései kizárólag a szerzők magánvéleményét tükrözik és nem tekinthetők a Külügyi és Külgazdasági Intézet, a Külgazdasági és Külügyminisztérium, illetve Magyarország Kormánya álláspontjának.

ISSN 2416-0148

<https://doi.org/10.47683/KKIElemzesek.KE-2023.09>

Korábbi kiadványainkat megtekintheti az [Intézet](#) weboldalán.